

14 januari 2019

Trafikanalys Hinder i kollektivtrafiken 2019

Teknisk rapport

Caroline Theorell
Mikaela Ekblad

Innehåll

1. Teknisk rapport	3
1.1 Bakgrund och syfte	3
1.2 Population och urval	3
1.3 Datainsamling	3
1.4 Frågeformulär	5
1.5 Bortfalls- och svarsfrekvensredovisning	5
1.6 Databearbetning och framställning av datafil	7
1.7 Kvalitet	8

1. Teknisk rapport

1.1 Bakgrund och syfte

Trafikanalys förser beslutsfattare inom transportpolitiken med kunskapsunderlag med utgångspunkt i det transportpolitiska målet om en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning.

Trafikanalys har fått ett regeringsuppdrag att kartlägga hinder för tillgänglighet och användbarhet inom kollektivtrafiksystemet för personer med funktionsnedsättning. Inom ramen för detta regeringsuppdrag har en enkät om hinder i kollektivtrafiken genomförts.

Syftet med enkäten är att klargöra förekomst och betydelse av olika typer av hinder i kollektivtrafik för personer med funktionsnedsättningar, dels vilka hinder som finns, samt om och hur de samspelar med demografi, funktionsnedsättningar och färdmedel, dels om hinder påverkar resandet med kollektivtrafik. Med hinder avses alla hinder som kan påverka resandet negativt. Det kan vara fysiska och tekniska hinder, informations- och kommunikationshinder, samt organisations- och servicehinder.

1.2 Population och urval

Populationen omfattade folkbokförda personer i Sverige i åldrarna 18 år och äldre. Urvalet begränsades inte till några andra villkor. I samband med urvalsdragning inhämtades variablerna ålder, kön, län och kommun.

Som urvalsram användes SPAR (Statens Person- och Adressregister). Urvalsstorleken uppgick totalt sett till 12 001 personer.

1.3 Datainsamling

Urvalet delades upp i tre olika grupper där olika kombinationer av insamlingsmetoderna telefon, webb och postalt ingått enligt nedan:

Grupp A, "Webb/Telefon": 6 001 av posterna i urvalet slumpades fram för att i första hand ingå i en telefonundersökning. Eftersom telefonnummer inte ingår initialt i urvalet gjordes en telefonnummersättning. Av dessa 6 001 poster erhöles efter detta telefonnummer till 3 875 personer. Resterande poster av de utslumpade 6001, dvs. 2 126 poster, förflyttades till Grupp B.

Till de 3 875 personerna med telefonnummer skickades inledningsvis ett aviseringsbrev ut. I aviseringsbrevet beskrevs att personen blivit framslumpad att delta i en undersökning för Trafikanalys räkning om hinder i kollektivtrafiken. I brevet fanns även en länk till en webbversion av enkäten om respondenten hellre vill besvara

enkäten online. Ett par dagar efter att aviseringsbrevet nått fram påbörjades kontaktförsöken på telefon. Aviseringsbrevet skickades ut den 27:e november 2018 och telefonintervjuerna påbörjades den 3:e december och avslutades 27:e december 2018.

Grupp B, "Webb/Postal": 3 600 utslumpade urvalsposter plus de som från Grupp A som inte gått att telefonnummersätta (2 126 poster), totalt 5 726 personer, kontaktades först via ett aviseringsbrev (den 28:e november 2018) med hänvisning till webbversionen av enkäten. En tid senare, den 11:e december 2018, skickades en påminnelse ut till de som då ännu inte besvarat webbenkäten. Påminnelsen innehöll även en fysisk enkät, och följebrevet hänvisade likt det första brevet även till webbversionen av enkäten.

Grupp C, "Postal/Webb": 2 400 av posterna slumpades fram att ingå i en postal-webb undersökning. Den 28:e november 2018 skickades inledningsvis ett brev med en fysisk enkät och ett följebrev med hänvisning till webbversionen av enkäten ut. Den 11:e december 2018 skickades en påminnelse med hänvisning till webbversionen av enkäten ut till de som ännu inte besvarat undersökningen.

Datainsamlingen för telefonintervjuer och postala enkäter avslutades den 27/12, medan webbenkäten behölls öppen några ytterligare dagar. Insamlingen av data genomfördes därmed totalt sett under perioden 27 november till den 31 december 2018.

Trafikanalys hade inför undersökningen specificerat önskade kvoter baserade på olika kombinationer av bakgrundsvariabler, se tabell nedan. Totalt ingick 288 kvoter. För att göra datainsamlingen så effektiv som möjligt och för att försöka nå så många som möjligt av dessa kvoter, avslutades telefonintervjuerna för de respondenter som tillhörde en kvotgrupp som redan var fylld.

Målprofil på respondenter: målet var att 3–4 respondenter bör uppfylla varje kombination av följande faktorer (dvs. cirka 864–1152 personer):

▪ Kön: 2 nivåer (Man/Kvinna)	Man	Kvinna	
▪ Ålder: 3 nivåer (18–40 år, 41–64 år, över 64 år)	18-40 år	41-64 år	65+ år
▪ Storstadsregion: 2 nivåer (Stockholm/Göteborg/Malmö eller inte)	Storstad	Inte storstad	
▪ Utbildning: 2 nivåer (Högskola eller inte)	Högskola	Inte högskola	
▪ Sysselsättning: 2 nivåer (Förvärsarbetar/Studerande eller inte)	Förvärsarbetande/ studerande	Ej förvärsarbetande /studerande	
▪ Resande med kollektivtrafik: 2 nivåer (Flera gånger i veckan/Mer sällan)	Flera ggr/vecka	Mer sällan	
▪ Funktionsnedsättning: 3 nivåer (Fysisk, Kognitiv, Ingen)	Fysisk	Kognitiv	Ingen

1.4 Frågeformulär

Frågeformuläret bestod av 25 frågor, varav de första 11 av dessa var "screeningfrågor" som ställdes i syfte att avgöra vilken kvotgrupp respondenten tillhörde. Trafikanalys tog fram ett utkast på frågeformulär och Sifo lämnade synpunkter.

Sifo ansvarade för tryckning/material (följebrev, postala enkäter och portofria svarskuvert), för att programmera webbenkäterna samt anpassade dem för dator, surfplatta och smartphone och för att programmera och genomföra telefonintervjuerna.

1.5 Bortfalls- och svarsfrekvensredovisning

Nedan redovisas en sammanställning över fördelningen av antalet svar per metod, redovisat både inklusive och exklusive screeningen.

		Totalt urval	Svar exkl.screening			
			Totalt	Telefon	Webb	Postal
Grupp	A	3875	447	133	307	7
	B	5726	1447		686	761
	C	2400	769		187	582
	Summa	12001	2663	133	1180	1350
		Totalt urval	Svar inkl.screening			
			Totalt	Telefon	Webb	Postal
Grupp	A	3875	1218	714	497	7
	B	5726	1453		691	762
	C	2400	770		188	582
	Summa	12001	3441	714	1376	1351

Totalt utscreenade	Via telefon	Via webb	Via postalt
778	581	196	1

Nedan redovisas en sammansällning över bortfallet och svarsfrekvensen i undersökningen.

Svarsfrekvens	Totalt (antal)
Bruttourval	12 001
Ej målgruppsaktuella:	1 707
Utscreenade pga full kvota*	778
Avliden	3
Sjuk	6
Talar ej svenska	1
Hör dåligt	2
Fysiskt/psykiskt hinder	12
Fel adress/Okända på adressen	104
Felaktigt telefonnummer	702
Påbörjad intervju, utgång i formulär	48
Övriga ej målgruppsaktuella	51
Nettourval (bruttourval – ej målgruppsaktuella)	10 294
Bortfall:	7 631
Vill ej medverka/principvägran	918
Bortfall utan orsak	6 686
Övrigt bortfall	27
Svar	2 663
Postala svar	1 350
Webbsvar	1 180
Telefonintervjuer	133
Svarsfrekvens (antal svar/nettourval)	26 %
Svarsfrekvens inklusive utscreenade**	31 %

*Dessa har besvarat de 11 första frågorna (dvs. screeningfrågorna).

**Antal svar (3 441)/nettourval (11 072).

Mot bakgrund av att respondenterna inledningsvis blev slumpade till någon av de tre metoderna (telefon, webb eller postalt) samt att de hade möjlighet att besvara enkäten via en annan metod än den de initialt blev slumpad till har svarsfrekvensen enbart redovisats på totalnivå för alla metoder istället för per metod, antalet inkomna svar per metod och grupp har dock redovisats.

När det gäller nivån på svarsfrekvensen finns det ett par faktorer som i stor utsträckning påverkar hur hög eller låg svarsfrekvensen blir, nedan listas dessa och resonemang kring föreliggande undersökning:

- Kvaliteten på urvalet: urvalets kvalitet och kontaktuppgifternas kvalitet påverkar i hög grad svarsfrekvensen. Urvalet drogs ur SPAR-registret, statens person- och adressregister, över samtliga folkbokförda i Sverige. Kvaliteten på uppgifterna i SPAR-registret är mycket hög.
- Längden på frågeformuläret: formuläret bestod av 25 frågor (4 A4-sidor i postal form) vilket mot bakgrund av ämne och typ av undersökning är relativt normalt.

- Huruvida ämnet berör respondenten eller inte: målgruppen i undersökningen är allmänheten 18 år och äldre med kvotering på bl.a. funktionsnedsättning, kön, ålder, sysselsättning, om man åker kollektivt eller inte. Även om det i följbrev och informationen i samband med enkäten betonades att enkäten riktades till både personer som upplever hinder i kollektivtrafiken och personer som inte gör det, samt till personer som både åker kollektivt och som inte gör det, finns det möjlighet att personer som inte upplever sig ha några hinder i kollektivtrafiken eller personer som inte eller i liten utsträckning åker kollektivt avstod från att svara då ämnet inte var relevant för dem. Att avstå från deltagande pga att ämnet inte är relevant brukar vanligen vara högre i postala enkäter eller webbenkäter jämfört med tex vid telefonintervjuer.
- Längden på svarsperioden: insamlingen pågick under en månad (27:e november till den 27:e december 2018). Generellt sätt gynnas svarsfrekvensen av en lång svarsperiod, ofta behövs en längre svarsperiod vid postala undersökningar då även postgången behöver beaktas. Det är möjligt att svarsfrekvensen hade blivit högre om svarsperioden varit längre. Även tidpunkten för när insamlingen genomförs kan också påverka svarsfrekvensen. I föreliggande undersökning pågick insamlingen under större delen av december månad vilket bör tas i beaktande när nivån på svarsfrekvensen tolkas.
- Antal påminnelser: inledningsvis skickades ett aviseringbrev till samtliga. Till de som ingick i grupp B och C ("Webb/Postalt" respektive "Postalt/Webb") skickades upp till en postal påminnelse ut. Till de som ingick i telefon-gruppen genomfördes upp till 15 kontaktförsök på telefon. Det är möjligt att svarsfrekvensen hade gynnats av att ytterligare postala påminnelser hade skickats ut alternativt att telefonpåminnelser hade genomförts.
- Möjlighet att besvara enkäten via olika kanaler: att ge respondenten möjligheten att välja vilket sätt de önskar besvara enkäten på gynnar ofta svarsfrekvensen. I föreliggande undersökning har respondenten initialt slumpats till en av de tre metoderna (telefon, postalt och webb) men de har samtidigt givits möjligheten att besvara enkäten via annan metod än den de blev slumpade till.

Som ovan vittnar om finns det flera faktorer som kan påverka svarsfrekvensen. Mot bakgrund av punkterna ovan bedöms svarsfrekvensen i hög grad ligga inom förväntningarna.

1.6 Databearbetning och framställning av datafil

Kantar Sifo ansvarade för databearbetningen. När de postala svaren inkom till postcentralen i Ronneby granskades de först manuellt/visuellt och skannades därefter in. Under inskanningsprocessen gjordes löpande kontroller för att verifiera att allt skannades in på rätt sätt. Kontroller gjordes även efter inskanningen.

De postala svaren sammanfördes sedan med de svar som inkommit via webbenkäterna och telefonintervjuerna och en datafil med samtlig insamlad data togs fram enligt Trafikanalys önskemål. Förutom en datafil har även svarssammanställning i form av korstabeller tagits fram och levererats till Trafikanalys.

Resultatet är även viktat för att representera målgruppen, allmänheten 18 år och äldre, som helhet. Viktningen är gjord på alla som besvarat screeningfrågorna, och har gjorts mot befolkningsstatistik (från SCB) på variablerna kön ålder och region. Viktvariabeln är med i rådatafilen.

1.7 Kvalitet

I syfte att upprätthålla hög kvalitet i undersökningens samtliga led har löpande avstämningar skett internt på Kantar Sifo. Avstämningarna har framförallt skett inför viktiga moment i undersökningen t.ex. inför uppstart, utskick av material, påminnelsearbetet osv. Kontroller och uppföljningar är också en viktig del i kvalitetsarbetet och har skett kontinuerligt i projektets olika faser. Då insamlingen har genomförts med hjälp av olika metoder (telefonintervju, postal enkät samt webbenkät) har löpande avstämningar skett för att utvika att en och samma respondent svarar fler gånger eller att en respondent som redan svarat inte blir uppringd eller får en påminnelse. Vidare har även löpande kommunikation och avstämningar skett mellan Trafikanalys och Kantar Sifo. Som grund för kvalitetsarbetet på Kantar Sifo finns en 76 sidor lång kvalitetshandbok som beskriver hur verksamheten ska bedrivas, från ledningens ansvar till en detaljerad beskrivning av arbetsprocessen i en undersökningens olika faser.